

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร Model Law on Military Criminal Procedure.

พิมพ์อัสสร สร้างสมวงษ์¹ และประเสริฐ แดงไผ่²

Pimupsorn Sangsomwong¹ and Prasert Daengphai²

¹นักศึกษา ปริญญาเอกนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²อาจารย์ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

¹Doctoral Student of Laws Faculty of Law Sripatum University

²Lecturer from the Faculty of Law Sripatum University

Corresponding Author Email: Pimupsorn.sangsomwong@gmail.com

Received: 3 May 2022

Revised: 22 June 2022

Accepted: 2 July 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะให้มีการตราพระราชบัญญัติต้นแบบเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรมในศาลทหาร และให้มีการนำเอากฎหมายต้นแบบนี้เป็นแนวทางตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรมที่ชัดเจนและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหาร ให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง (Stakeholders) จำนวน 16 คน จัดเป็น 4 กลุ่ม ประกอบไปด้วย กลุ่มที่ 1 ศาลทหาร จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 อัยการทหาร จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 นายทหารพระธรรมนูญ พนักงานสอบสวน จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 ทนายความ ประชาชน นักวิชาการ จำนวน 4 คน ซึ่งมาจากการใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึก มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ศาลทหารไม่มีกฎหมายเฉพาะในการพิจารณาคดีศาลทหารจึงต้องใช้พระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 และการอนุโลมใช้ประมวลกฎหมายอาญาบางมาตรา ทำให้เป็นปัญหาต่อกระบวนการพิจารณาของศาลทหาร ประกอบกับความไม่ทันสมัยของกฎหมาย จากการศึกษาและวิจัยนี้ได้จัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร โดยมีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย หลักทั่วไป การดำเนินการก่อนพิจารณาคดีศาลทหาร ขั้นต้น วิธีพิจารณาคดีศาลทหารขั้นต้น การดำเนินการหลังพิจารณาคดี สามารถอำนวยความสะดวกที่ชัดเจนและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหารให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหาร เมื่อมีการนำเอากฎหมายต้นแบบฉบับนี้เป็นแนวทางตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหารเพื่ออำนวยความสะดวกที่ชัดเจนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหารได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ทหาร, วิธีพิจารณาความ, กฎหมายต้นแบบ

Abstract

This research consists purposes were to give suggestion on the legislation of Model Law to receive justice in the Military Court and bring the Model law to determine judicial procedure in the Military Court, present distinctive justice and protect the right of litigant in the court effectively and build credibility for the procedure of military justice. This study is qualitative research. Research instrument is in-dept interview, and target group includes 16 stakeholders. The target group is divided into 4 groups. Group 1 includes 4 people of military court.

Group 2 includes 4 people of judge advocate. Group 3 includes 4 people of staff judge advocate and inquiry official. Group 4 includes 4 people of attorney, citizen and academic staff. The target group was selected by purposive sampling. The research's data from relevant document, interview form and memo form were analyzed by content analysis. This research found that the Military Court does not contain specific content of law for military judicial procedure, thus Organization of Military Court Act B.E.2498 and the deference of the Criminal Code in some section were proceeded for military judicial procedure. This process and outdated law lead a problem to military judicial procedure. This study presented that the Model Law on the Military Criminal Procedure contains the following law structure, including general regulations, pre-judicial procedure of the Primary Military Court, process of judicial procedure of the Primary Military Court and post-judicial procedure. The law structure can present true justice and protect the right of litigant in the Military Court effectively and build creditability for the justice procedure of the Military Court.

Keywords: Military, Judicial Procedure, Model Law

บทนำ

ประเทศไทย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นประเทศที่มีสิทธิเสรีภาพและอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของตน การรักษาความมั่นคงของประเทศให้เกิดความสงบสุขมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในประเทศ ทั้งรวมการป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ และรักษาเอกราช อธิปไตย และผลประโยชน์อื่นของประเทศเป็นภารกิจสำคัญ และใหญ่ยิ่งที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่โดยตรงของทหาร โดยมีส่วนราชการที่เป็นองค์กรดูแลด้านความมั่นคงแห่งชาติ คือ กระทรวงกลาโหม มีการส่วนแบ่งส่วนราชการตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 ออกเป็น สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง และกองทัพไทย ประกอบด้วย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกองบัญชาการกองทัพไทย ซึ่งมีการกิจปราบปรามการกบฏและการจลาจล พิทักษ์รักษาเอกราชและความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ ทำให้ต้องมีความพร้อมด้านกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ และมีกำลังทหารเพื่อให้ความพร้อมด้านความมั่นคงของประเทศ สำหรับประเทศไทยในภาวะปกติ (ชูชาติ สุขสงวน, 2545) มีกำลังพลทหารจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นกำลังพลจากทหารประจำการ (ทหารอาชีพ) และส่วนที่เป็นกำลังพลจากประชาชนทั่ว ๆ ไปที่เรียกว่าทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) ที่มาจากการคัดเลือกเข้ามาฝึกอบรมเพื่อให้มีประสบการณ์ดังเช่นทหาร (โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนูญ, 2545) โดยทั้งสองประเภททำให้มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ทหารประมาณสี่แสนกว่านาย ดังนั้นจึงอาจส่งผลกระทบต่อด้านระเบียบวินัยหรือเกิดความขัดแย้งเกิดข้อพิพาทระหว่างทหารด้วยกันเอง หรือระหว่างทหารกับประชาชน ซึ่งองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยความผิดกรณีทหารเป็นผู้กระทำผิด คือ ศาลทหาร ซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากศาลยุติธรรม คือ พิจารณาพิพากษาทั้งความผิดที่ขัดต่อลักษณะความประพฤติทางวินัยของทหารซึ่งกำหนดไว้เป็นความผิดที่สำคัญประมวลกฎหมายอาญาทหาร ตามประมวลกฎหมายอาญา และความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา โดยมีกระบวนการพิจารณาความผิดตามพระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ที่มีบทบัญญัติกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยให้นำเอากฎหมายว่าด้วยกระบวนการพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายของศาลยุติธรรมที่ใช้พิจารณาพิพากษาคดีมาอนุโลมใช้ สาเหตุเนื่องจากศาลทหารไม่มีกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เป็นบทบัญญัติกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารไว้โดยครอบคลุมครบถ้วนทั้งฉบับ แต่ปรากฏเพียงบางส่วนที่ปรากฏใน พ.ร.บ. พระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งเมื่อเทียบกับองค์กรศาลตามรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่าในระบบการพิจารณาคดีของศาลไทยนั้นมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีโดยตรง เช่น ศาลยุติธรรมมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลปกครองมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง

และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 ศาลรัฐธรรมนูญมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 แต่เมื่อพิจารณาศาลทหารแล้วพบว่า ไม่มีกฎหมายว่าด้วยกระบวนการวิธีพิจารณาคดีเฉพาะที่ครบถ้วนของตน แม้จะมีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ (Procedural Law) ที่บัญญัติถึงกระบวนการหรือวิธีการเพื่อนำเอาเนื้อหาสาระของกฎหมายสบัญญัติ (Substantive Law) มาใช้บังคับแก่ผู้กระทำความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลทหารบัญญัติไว้บางส่วน (พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498) แต่ก็เป็นกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับสภาวะการณ์ปัจจุบันในประเด็นที่เป็นปัญหา

ปัญหาการนำบทบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ เนื่องจากลักษณะคดีทหารแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไปไม่สามารถนำมาใช้กับสำหรับการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากลักษณะคดีทหารแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป มีวิธีพิจารณาคดีที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์แตกต่างจากวิธีพิจารณาคดีของศาลพลเรือน ศาลทหารจึงเหมาะสมกับการอำนวยความสะดวกปรับเปลี่ยนไปได้ตามสภาวะการณ์ จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตามวัตถุประสงค์และลักษณะคดีที่ต่างกันไปจึงจำเป็นต้องมีวิธีพิจารณาคดีที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง แต่การที่ศาลทหารดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดยไม่มีปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารไว้โดยครบถ้วนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ จึงต้องนำเรื่องข้อยกเว้นให้นำกฎหมายอื่นมาใช้บังคับ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเป็นกฎหมายหลักในการพิจารณาคดี และเมื่อพิจารณาประเภทคดีที่มีลักษณะคดีเป็นทั้งคดีอาญาและทั้งคดีปกครองบังคับบัญชาและความผิดลักษณะความประพฤติทางวินัยทับซ้อนรวมอยู่ด้วยดังที่ได้กล่าวมาแล้วการนำเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในบางมาตราและในบางกรณีมาใช้ย่อมมีปัญหาและข้อจำกัดที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหาร และการนำกฎหมายอื่นมาบังคับใช้โดยอนุโลม เมื่อวิธีพิจารณาความอาญาทหารไม่ได้บัญญัติไว้โดยครบถ้วนและไม่ได้รับการพัฒนาแก้ไขบทบัญญัติให้ครอบคลุมกับคดีในปัจจุบัน ส่งผลให้มีการใช้ดุลพินิจที่ให้นำกฎหมายอื่นมาใช้แทนกันได้และทำให้เกิดการตีความ โดยเฉพาะศาลทหารที่ใช้อำนาจตุลาการโดยมีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากเป็นกระบวนการยุติธรรมทางทหารที่มีขึ้นเพื่อปกครองบังคับบัญชาเหล่าทหารให้อยู่ในระเบียบวินัยอันดี กระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารจึงให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีส่วนร่วม เช่น เป็นตุลาการร่วมในการตัดสินคดีหรือมีอำนาจในการอุทธรณ์ ฎีกา เป็นต้น ซึ่งไม่มีในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลพลเรือน จึงทำให้แยกอำนาจฝ่ายบริหารออกจากอำนาจฝ่ายตุลาการได้ยาก การให้มีการใช้ดุลพินิจได้โดยกว้าง จึงอาจไม่เป็นไปตามเป้าหมายของการให้ความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา และผู้ได้รับความเสียหาย (ภูมิ โขคเหมาะ, 2563) ซึ่งปัจจุบันกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร ยกที่ประชาชนจะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ขั้นต้นและเกิดความสับสนว่าจะต้องนำกฎหมายใดมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารจึงสามารถดำเนินได้ จึงเป็นการสร้างภาระแก่ประชาชน แม้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนของวิธีพิจารณาความอาญาทหารมาเป็นระยะ แต่ในปัจจุบันการแก้ไขปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาในศาลทหารยังไม่สามารถใช้วิธีพิจารณาคดีเฉพาะของตนเองดำเนินคดีอาญาในศาลทหารได้ครบถ้วน นอกจากนี้ในสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบัน มีการกระทำความผิดที่มีกลไกซับซ้อนมากขึ้นมีการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวนกับคดีบางประเภท แต่กระบวนการวิธีพิจารณาความก็ยังคงใช้กฎหมายเดิม ซึ่งแม้จะให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับก็ยังไม่เหมาะสม จึงต้องนำกฎหมายเฉพาะอื่นนอกเหนือจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญามาบังคับใช้เท่าที่ทำได้

ดังนั้น ปัญหา หลักการ และเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลในการจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารฉบับนี้ให้มีความทันสมัย เป็นสากล และเหมาะสมกับบริบทของการพัฒนาประเทศ จึงทำให้การวิจัยได้จัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีศาลทหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอแนะให้มีการตราพระราชบัญญัติต้นแบบเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรมในศาลทหาร และให้มีการนำเอากฎหมายต้นแบบนี้เป็นแนวทางตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรมที่ชัดเจน และคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหาร ให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหาร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง (Stakeholders) จำนวน 16 คน ที่มาจากการใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) กลุ่มที่ 1 ศาลทหาร จำนวน 4 คน 2) กลุ่มที่ 2 อัยการทหาร จำนวน 4 คน 3) กลุ่มที่ 3 นายทหารพระธรรมนูญ พนักงานสอบสวน จำนวน 4 คน 4) กลุ่มที่ 4 ทนายความ ประชาชน นักวิชาการ จำนวน 4 คน

2. **เครื่องมือการวิจัย** ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง (Stakeholders) จำนวน 16 คน และ 2) แบบบันทึก จะใช้ในกระบวนการประชุมระดมสมอง และการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) เป็นการจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหารที่เป็นคำตอบของการวิจัยเพื่อให้ประชากรที่เข้าร่วมสัมมนาได้วิพากษ์พร้อมข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยนำไปวิเคราะห์สำหรับการปรับปรุงผลการวิจัยให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเอกสารต่าง ๆ เช่น กฎหมายไทยและต่างประเทศ หนังสือ รายงานวิจัยต่าง ๆ บทความ จากแหล่งข้อมูลคือห้องสมุดต่าง ๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และจากเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และแบบบันทึก จะใช้ในกระบวนการประชุมระดมสมอง และการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) เป็นการจัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร แนวทางตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรมที่ชัดเจนและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหาร เป็นต้น

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์ร่วมกัน แล้วนำเสนอเป็นความเรียง (Descriptive) การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้มุ่งเน้นเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นต้นแบบ หรือ Model ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีแนวคิดที่ว่าคำตอบของการวิจัยที่เป็น Model คำตอบนั้นเป็นข้อค้นพบเบื้องต้นของผู้วิจัย หากจะให้มีการนำไปใช้ได้จริงก็ควรที่จะต้องให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) กับเรื่องนั้นได้มีส่วนร่วมในการออกแบบคำตอบโดยตรง ซึ่งจะเป็นคำตอบที่เกิดจากความต้องการของประชากรที่มีส่วนได้เสียกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อผู้วิจัยจะได้นำเอาคำตอบที่ได้มานั้นไปวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับคำตอบที่ได้มาในเบื้องต้น ทำให้ได้คำตอบที่เป็นข้อค้นพบสุดท้ายของการวิจัยอันจะเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริง (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2560) รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการระดมความคิดเห็นด้วยการสนทนากลุ่มเจาะจง ทั้งหมดการวิจัยได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

การเสนอแนะให้มีการตราพระราชบัญญัติต้นแบบเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรมในศาลทหาร และให้มีการนำเอากฎหมายต้นแบบนี้เป็นแนวทางตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรมที่ชัดเจนและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหาร ให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหาร

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหาร เพื่อให้เป็นกฎหมายต้นแบบที่สามารถนำไปบังคับใช้ในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นในศาลทหาร ซึ่งจากการวิจัยได้ผลการวิจัยว่า ศาลทหารไม่มีกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาความอาญาทหาร แต่มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาทหารไว้บางส่วนแต่ไม่ครบถ้วน และไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขบัญญัติกระบวนการและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและผู้ต้องหาไว้ชัดเจนให้เป็นสากลเมื่อเทียบกระบวนการยุติธรรมของกฎหมายทหารประเทศอื่น กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ทำให้เกิดการตีความและอนุโลมให้นำกฎหมายอื่นมาใช้ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลกฎหมายเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีในศาลทหารยาก และเกิดความสับสนในระบบกระบวนการวิธีพิจารณาคดี ย่อมส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมที่คู่ความพึงจะได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและความชัดเจนในกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาทหารและการคุ้มครองสิทธิบุคคลคู่พิพาทในคดี เพราะฉะนั้นการวิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาและผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปัญหาการใช้บทบัญญัติในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหารไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการอนุโลมนำกฎหมายอื่นมาใช้ทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจตีความปัญหาองค์คณะตุลาการปัญหาการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ปัญหาจากการที่พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งย่อมกระทบต่อความยุติธรรมได้ และข้อค้นพบของการวิจัยสรุปคำตอบที่จะแก้ไขและป้องกันปัญหาได้ก็คือการจัดให้มีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารเพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่พิพาทในคดี โดยมีบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารที่มีบทบัญญัติชัดเจน การวิจัยกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร มีสาระสำคัญ 2 ประเด็น คือ ประเด็นเพิ่มเติมส่วนที่ไม่มีในกระบวนการวิธีพิจารณาคดี และประเด็นปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ปรากฏอยู่เดิม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เพิ่มเติมส่วนที่ไม่มีในกระบวนการวิธีพิจารณาคดี

กำหนดกระบวนการพิจารณาคดีเพิ่มเติมโดยใช้ระบบไต่สวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานข้อเท็จจริงในศาลทหาร และเพิ่มกระบวนการสอบสวนให้แก่นายทหารพระธรรมนูญ กำหนดหลักเกณฑ์กระบวนการสอบสวน โดยนายทหารพระธรรมนูญหรือนายทหารสัญญาบัตรที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้สอบสวนคดี จนถึงกระบวนการสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการทหาร กำหนดหลักเกณฑ์การตั้งผู้สอบสวนคดีอาญาหรือคณะกรรมการสอบสวนคดีอาญา กำหนดให้มีการแจ้งข้อหา แจ้งสิทธิในชั้นนายทหารพระธรรมนูญหรือนายทหารสัญญาบัตรเป็นผู้สอบสวนคดีอาญาทหาร กำหนดเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราว โดยไม่มีหลักประกัน และมีหลักประกันในชั้นอัยการทหาร เพิ่มแบบคำฟ้องใหม่ในกรณีผู้เสียหายที่อยู่ในอำนาจศาลทหารฟ้องคดีเอง กรณีผู้เสียหายฟ้องเอง และการไต่สวนมูลฟ้องในศาลทหาร เพื่อให้มีรูปแบบที่ชัดเจนและเป็นกรอำนวยความสะดวกต่อคู่ความที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร กำหนดคุณสมบัติขององค์คณะตุลาการในคดีอาญา คดีอื่นที่มีโทษทางอาญา และคดีอาญาทหารซึ่งเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางระเบียบวินัยของทหาร เพิ่มหลักเกณฑ์กำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีอาญาในศาลทหารให้จำเลยถูกดำเนินคดีเกินความจำเป็นและกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการบังคับคดีกรณีบังคับค่าปรับคดียาเสพติด เพื่อสอดคล้องกับจำนวนคดียาเสพติดในศาลทหารในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 2 ปรับปรุงแก้ไข ในส่วนที่ปรากฏอยู่เดิม

กำหนดหลักเกณฑ์และกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้ครอบคลุม การอนุโลมให้นำกฎหมายเฉพาะอื่นมาใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ต่อสภาการณีนปัจจุบัน ที่มีคดีที่ต้องใช้กฎหมายเฉพาะของคดีประเภทนั้น ๆ กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องเหตุยกเว้นไม่สืบพยานต่อหน้าจำเลย ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิของจำเลยที่จะมีโอกาสพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนต่อหน้าพยาน โดยเฉพาะศาลทหารในเวลาปกติ และกำหนดหลักเกณฑ์กรณีผู้เสียหายร้องขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ให้สามารถดำเนินการต่อศาลพลเรือนได้ต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการวิจัยที่นำเอาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ มาประกอบการหาคำตอบรวมทั้งการนำเอากระบวนการวิธีพิจารณาคดีในศาลทหารต่างประเทศ มาประกอบการวิเคราะห์ รวมทั้งกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง มาใช้สำหรับกรวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลภาคสนามจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำได้คำตอบของการวิจัยที่นำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร เพื่อให้เป็นกฎหมายที่มีกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาทหารที่ครอบคลุมทั้งกระบวนการและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหาร ผลการวิจัยพบหลักแนวทางที่เหมาะสมกับกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร ดังนี้

- 1) การสอบสวนในชั้นนายทหารพระธรรมนูญ ให้กำหนดหลักเกณฑ์กระบวนการสอบสวนของนายทหารพระธรรมนูญ แต่ส่วนของกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติงานสอบสวนของนายทหารพระธรรมนูญให้ออกเป็นกฎหมายลำดับรอง
- 2) การตั้งผู้สอบสวนคดีอาญามาบัญญัติไว้ในวิธีพิจารณาความอาญาทหาร ให้กำหนดหลักเกณฑ์การตั้งผู้สอบสวนคดีอาญาทหารและคณะกรรมการสอบสวนคดีอาญาทหาร เพื่อให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว
- 3) การแจ้งข้อหา แจ้งสิทธิ ชั้นนายทหารพระธรรมนูญ บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา รับรองกระบวนการสอบสวนของนายทหารพระธรรมนูญ ให้การสอบสวนมีแนวทางที่ชัดเจนรวดเร็วถูกต้อง
- 4) การปล่อยตัวชั่วคราว มีหลักประกัน ไม่มีหลักประกัน ในชั้นอัยการทหาร ให้กำหนดหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน และมีหลักประกัน ให้เทียบเคียงหลักเกณฑ์ปล่อยตัวชั่วคราวกับระเบียบของศาลทหาร
- 5) องค์ประกอบคำฟ้อง กรณีผู้เสียหายอยู่ในอำนาจศาลทหารฟ้องเอง ในส่วนขององค์ประกอบคำฟ้อง และได้สวนมูลฟ้อง บทบัญญัติเรื่องดังกล่าวทำเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้รับความสะดวก และถูกต้องชัดเจนขึ้น
- 6) คุณสมบัติ องค์คณะตุลาการ และตุลาการสมทบของตุลาการในคดีอาญาและคดีอื่นที่มีโทษทางอาญา ต้องมีตุลาการซึ่งต้องคำนึงถึงการคัดเลือก คุณสมบัติต้องเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย สำเร็จการศึกษานิติศาสตร์บัณฑิต และให้มีตุลาการสมทบเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะแต่ละประเภทคดี
- 7) คุณสมบัติ องค์คณะตุลาการ และตุลาการสมทบของตุลาการในคดีอาญาทหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางระเบียบวินัยของทหาร ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นฝ่ายบริหารร่วมเป็นองค์คณะตุลาการพิจารณาพิพากษาในคดีดังกล่าวได้
- 8) การกำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีในศาลทหาร เพิ่มหลักหลักเกณฑ์กำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีอาญาในศาลทหาร โดยคร่าวเพื่อจะเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร
- 9) การกำหนดการบังคับคดียาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด กำหนดให้สอดคล้องกับการบังคับคดีของศาลยุติธรรมและให้นำกฎหมายยาเสพติดมาบังคับใช้โดยอนุโลม
- 10) การอนุโลมให้นำกฎหมายอื่นมาใช้ กำหนดหลักเกณฑ์ให้ครอบคลุมก่อนเพื่อลดการอนุโลม และอนุโลมให้นำกฎหมายอื่นคดีที่ต้องใช้กฎหมายเฉพาะของคดีประเภทนั้น ๆ ให้มีสอดคล้องกฎหมายรองรับกับประเภทคดีในปัจจุบัน
- 11) เหตุยกเว้นไม่สืบพยานต่อหน้าจำเลย ให้กำหนดสอดคล้องกับความจำเป็นที่จำเลยต้องอยู่ร่วมในการพิจารณาคดี และสืบพยานเพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริงในคดี ผลกระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีกับความต่อเนื่องในการดำเนินคดีในศาลทหาร

คำตอบทั้ง 11 ประเด็นนี้เป็นสาระสำคัญของกฎหมายต้นแบบที่จัดทำขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ ข้อ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แผนปฏิรูปประเทศ ข้อ 3 กำหนดให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้ เพื่อเสนอแนะให้มีการตราพระราชบัญญัติต้นแบบเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรมในศาลทหาร และให้มีการนำเอากฎหมายต้นแบบนี้เป็นแนวทางตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรมที่ชัดเจนและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหาร ให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหาร พบว่า ศาลทหารไม่มีกฎหมายเฉพาะในการพิจารณาคดีศาลทหารจึงต้องใช้พระธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 และการอนุโลมใช้ประมวลกฎหมายอาญาบางมาตรา ทำให้เป็นปัญหาต่อกระบวนการพิจารณาของศาลทหาร ประกอบกับความไม่ทันสมัยของกฎหมาย จากการศึกษาและวิจัยนี้ได้จัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร โดยมีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย หลักทั่วไป การดำเนินการก่อนพิจารณาคดีศาลทหารชั้นต้น วิธีพิจารณาคดีศาลทหารชั้นต้น การดำเนินการหลังพิจารณาคดี สามารถอำนวยความสะดวกที่ชัดเจนและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหารให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหาร เมื่อมีการนำเอากฎหมายต้นแบบฉบับนี้เป็นแนวทางตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหารให้อำนวยความยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับกระบวนการยุติธรรมทหารได้ดียิ่งขึ้น

ตลอดจน เพื่อให้เป็นกฎหมายที่มีกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาทหารที่ครอบคลุมทั้งกระบวนการและคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในศาลทหาร ผลการวิจัยพบหลักแนวทางที่เหมาะสมกับกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร ดังนี้

- 1) การสอบสวนในชั้นนายทหารพระธรรมนูญ ให้กำหนดหลักเกณฑ์กระบวนการสอบสวนของนายทหารพระธรรมนูญ แต่ส่วนของกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติงานสอบสวนของนายทหารพระธรรมนูญให้ออกเป็นกฎหมายลำดับรอง
- 2) การตั้งผู้สอบสวนคดีอาญามาบัญญัติไว้ในวิธีพิจารณาความอาญาทหาร ให้กำหนดหลักเกณฑ์การตั้งผู้สอบสวนคดีอาญาทหารและคณะกรรมการสอบสวนคดีอาญาทหาร เพื่อให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว
- 3) การแจ้งข้อหา แจ้งสิทธิ ชั้นนายทหารพระธรรมนูญ บทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา รับรองกระบวนการสอบสวนของนายทหารพระธรรมนูญ ให้การสอบสวนมีแนวทางที่ชัดเจนรวดเร็วถูกต้อง
- 4) การปล่อยตัวชั่วคราว มีหลักประกัน ไม่มีหลักประกัน ในชั้นอัยการทหาร ให้กำหนดหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน และมีหลักประกัน ให้เทียบเคียงหลักเกณฑ์ปล่อยตัวชั่วคราวกับระเบียบของศาลทหาร
- 5) องค์ประกอบคำฟ้อง กรณีผู้เสียหายอยู่ในอำนาจศาลทหารฟ้องเอง ในส่วนขององค์ประกอบคำฟ้อง และไต่สวนมูลฟ้อง บทบัญญัติเรื่องดังกล่าวทำเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้รับความสะดวก และถูกต้องชัดเจนขึ้น
- 6) คุณสมบัติ องค์คณะตุลาการ และตุลาการสมทบของตุลาการในคดีอาญาและคดีอื่นที่มีโทษทางอาญา ต้องมีตุลาการซึ่งต้องคำนึงถึงการคัดเลือก คุณสมบัติต้องเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต และให้มีตุลาการสมทบเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะแต่ละประเภทคดี
- 7) คุณสมบัติ องค์คณะตุลาการ และตุลาการสมทบของตุลาการในคดีอาญาทหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติทางระเบียบวินัยของทหาร ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นฝ่ายบริหารร่วมเป็นองค์คณะตุลาการพิจารณาพิพากษาในคดีดังกล่าวได้

8) การกำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีในศาลทหาร เพิ่มหลักเกณฑ์กำหนดระยะเวลาการพิจารณาคดีอาญาในศาลทหาร โดยคร่าวเพื่อจะเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร

9) การกำหนดการบังคับคดียาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด กำหนดให้สอดคล้องกับการบังคับคดีของศาลยุติธรรมและให้นำกฎหมายยาเสพติดมาบังคับใช้โดยอนุโลม

10) การอนุโลมให้นำกฎหมายอื่นมาใช้ กำหนดหลักเกณฑ์ให้ครอบคลุมก่อนเพื่อลดการอนุโลม และอนุโลมให้นำกฎหมายอื่นคดีที่ต้องใช้กฎหมายเฉพาะของคดีประเภทนั้น ๆ ให้มีสอดคล้องกฎหมายรองรับกับประเภทคดีในปัจจุบัน

11) เหตุยกเว้นไม่สืบพยานต่อหน้าจำเลย ให้กำหนดสอดคล้องกับความจำเป็นที่จำเลยต้องอยู่ร่วมในการพิจารณาคดีและสืบพยานเพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริงในคดี ผลกระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีกับความต่อเนื่องในการดำเนินคดีในศาลทหาร

ตลอดจน คำตอบทั้ง 11 ประเด็นนี้เป็นสาระสำคัญของกฎหมายต้นแบบที่จัดทำขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 ประกอบกับยุทธศาสตร์ชาติ ข้อ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ แผนปฏิรูปประเทศ ข้อ 3 กำหนดให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร เป็นแนวทางในการป้องกันหรือการจะนำข้อพิพาทสู่การฟ้องร้องจึงต้องฟ้องร้องยังศาลทหารที่มีกระบวนการพิจารณาคดีและมีกฎหมายว่าด้วยกระบวนการพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะ จึงเป็นที่มาของปัญหากระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร ที่เป็นปัญหาคือ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาทหารไว้บางส่วนแต่ก็บัญญัติไว้ไม่ครบถ้วน ซึ่งแตกต่างไปจากศาลอื่นที่มีกระบวนการพิจารณาคดีเฉพาะของตนไว้ครบถ้วนแล้วจึงทำให้เกิดการตีความและอนุโลมให้นำกฎหมายอื่นมาใช้ ปัญหาต่อกระบวนการพิจารณาของศาลทหารการพัฒนาประเทศรวมทั้งไม่เป็นสากลเมื่อเทียบกับกฎหมายของประเทศอื่น กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลกฎหมายเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารยาก และเกิดความสับสนในระบบกระบวนการพิจารณาคดีเนื่องจากไม่ได้บัญญัติกระบวนการและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและผู้ต้องหาไว้ชัดเจน ย่อมส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมที่คู่ความพึงจะได้รับโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและความชัดเจนในกระบวนการพิจารณาความอาญาทหารที่จะสามารถนำวิธีพิจารณาคดีมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน ถูกต้องและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์ให้ใช้บทกฎหมายของตนเป็นหลักสำคัญ การวิจัยจึงได้มีแนวคิดในการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหารให้เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเฉพาะ

2. วิธีพิจารณาความอาญาทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เป็นกฎหมาย สบัญญัติที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารมียังไม่เหมาะสมและยากต่อประชาชนจะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในปัจจุบัน การพัฒนาเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหาร โดยมีโครงสร้างของกฎหมายประกอบด้วยกระบวนการขึ้นก่อนพิจารณาคดี กระบวนการระหว่างพิจารณาคดี กระบวนการหลังพิจารณาคดีที่ได้จากการวิจัยนี้ ส่งผลต่อเพื่อรับรองสิทธิการดำเนินคดีในศาลทหารที่ทันสมัย เป็นธรรมและมีความเป็นสากลในปัจจุบันให้เป็นที่ไปอย่างเหมาะสม หลักเกณฑ์ขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของศาลทหารที่กำหนดขึ้นในร่างกฎหมายต้นแบบของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลทหารครบทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นร่างกฎหมายต้นแบบที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการ

พิจารณาคดีในศาลทหารเป็นวิธีการและขั้นตอนที่ครอบคลุมครบถ้วน อำนวยความยุติธรรมให้กับผู้เสียหายในคดีและคู่ความทุกฝ่าย ทั้งมีมาตรฐานตามสากล เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนวิธีพิจารณาความอาญาโดยทั่วไป และเกิดความเชื่อมั่นเป็นที่ยอมรับในการดำเนินคดีในศาลทหาร

3. เหตุผลในการใช้กฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหารนี้ คือ โดยที่คดีอาญาในศาลทหารเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีอาญาโดยทั่วไป เพราะเป็นข้อพิพาทระหว่างทหารกับทหารหรือทหารกับพลเรือน อันเนื่องมาจากการกระทำผิดคดีอาญา คดีอาญาทหารหรือคดีอื่นที่มีโทษทางอาญา ซึ่งต้องได้รับการพิจารณาโดยตุลาการพระธรรมนูญ ตุลาการทหาร และตุลาการทหารสมทบที่มีความรู้ความเข้าใจในด้านวินัยการบังคับบัญชาและกฎหมาย โดยเฉพาะก็จะทำให้การพิจารณาคดีอาญาทหาร เป็นไปได้โดยรวดเร็ว ยุติธรรมยิ่งขึ้น จึงสมควรตราบทบัญญัติที่กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหาร เพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหารโดยมีวิธีพิจารณาคดีเฉพาะของตน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ตลอดจน ยังพบว่า มีองค์ความรู้ใหม่ในการวิจัย คือ การมีกระบวนวิธีพิจารณาความอาญาทหารที่กำหนดกระบวนการไว้ครบถ้วน ในการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยพิจารณาความอาญาทหาร ก็จะทำให้เป็นเอกภาพ กระบวนการเบ็ดเสร็จ มีความรวดเร็ว ส่งผลดีต่อกระบวนการพิจารณาคดีและเป็นประโยชน์ต่อคู่ความที่มีข้อพิพาท สามารถระงับข้อพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างคุ้มครองสิทธิคู่พิพาทในคดี แก้ไขปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทหาร เพื่อทำหน้าที่รักษาความมั่นคงของประเทศให้เกิดความสงบความเป็นระเบียบเรียบร้อยจากภัยนอกประเทศและการคุกคามจากต่างประเทศ และรักษาเอกราช อธิปไตยและผลประโยชน์อื่นของชาติได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการนำเอากฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาทหารที่จัดทำขึ้นมานั้น ไปสู่กระบวนการทางนิติบัญญัติเพื่อให้ตราเป็นกฎหมายใช้บังคับ

1.2 ควรปรับโครงสร้างศาลทหารโดยการเพิ่มศาลและอัตรากำลังพลมาทำหน้าที่เป็นตุลาการพระธรรมนูญ ตุลาการทหาร ตุลาการสมทบ อัยการทหาร และทนายทหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทหาร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเสนอแนะหัวข้อวิจัยที่ควรทำต่อ คือ “การปรับปรุงพัฒนาระเบียบราชการศาลทหาร” ซึ่งหมายถึงออกระเบียบหรือข้อบังคับ แนวทางปฏิบัติ สำหรับขั้นตอนกระบวนการดำเนินการพิจารณาคดีในศาลทหาร

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเมตตากรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ที่ให้ความรู้และแนะนำทางการวิจัยให้กับผู้วิจัย รวมถึงการรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พันเอก ดร.ประเสริฐ แดงไผ่ ที่กรุณาให้คำแนะนำหลักการทางวิชาการทั้งด้านการทหารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รวมถึงการรับเป็นที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ที่รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดอันเป็นคุณประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่เป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านผู้ซึ่งได้สละเวลาอันมีค่าที่ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของทุกท่าน อันมีความสำคัญต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เพื่อให้ร่างกฎหมายที่มีสาระสำคัญครบถ้วนสมบูรณ์ตามวิธีวิทยาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมพระธรรมนุญ. (2545). *ระบบศาลทหารต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนุญเอกสารวิจัยส่วนบุคคล สถาบันพระปกเกล้า
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2561). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- _____ . (2561). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญและกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- ชูชาติ สุขสงวน. (2545). *การปฏิรูประบบราชการกับศาลทหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
- ประดิษฐ์ สุนทรารชุน. (2554). *กระบวนการยุติธรรมทหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร
- ภูมิ โชคเหมาะ. (2563). *กฎหมายทหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนุญ. (2545). *ความรู้เรื่องศาลทหารต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนเหล่าทหารพระธรรมนุญ
- สุนีย์ มัลลิกะมาลัย. (2560). *วิธีวิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัท อาร์ทีพาเนี่ย จำกัด